

С.Қ. Қожжахмет¹, Е.П. Макашев¹, Қ.С. Дальбекова², А.К. Исакова²

¹эл - *Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы қ., Қазақстан*

²*Халықаралық бизнес университеті, Алматы қ., Қазақстан*

ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУГЕ АРНАЛҒАН МОБИЛЬДІК ҚОСЫМША ҚҰРУ

Аңдатпа

Зерттеу барысында мобильді оқыту қосымшасы жасалынды. Мобильді қосымшаны пайдалану қолданушылардың білімін жақсартудың негізгі құралы болып табылады. Қосымша пайдаланушыларға бос уақытында оқытушысыз білім алуға көмектеседі. Қосымшаны әзірлеу кезінде Xcode интеграцияланған программалау ортасы қолданылды. Қосымша викторина, оқу, грамматика, етістік және ақыр соңында сөйлеуге мәтін сияқты көптеген мүмкіндіктерді қамтиды. Қосымша қазақ тілін меңгергісі келетін пайдаланушыларға үлкен көмек береді. Қазақ тілі жоғары қарқынмен дамуда. Сол себепті қазақ тілін меңгерушілердің қарқыны күннен-күнге артауда.

Қазіргі уақытта қашықтықтан оқытуға байланысты мобильдік қосымшаларды қолдану тиімді. Қосымша кез-келген уақытта, кез-келген жерде қазақ тілін үйренуге көмектеседі. Қазақ тілінің грамматикасы өзге тілдермен салыстырғанда күрделі. Осыны еске отыра, қосымшаның әрбір бөлімінде 1-2 грамматиканың ережелері сипатталған. Қолданушының сөйлемдерді құрастыру мүмкіндігін жылдамдату үшін, әрбір бөлім соңында сөздіктер жинағы берілген. Яғни, барлық бөлімді аяқтаған қолданушы, қазақ тілін жоғары деңгейде меңгеріп шығады.

Түйін сөздер: қазақ тілі, шетел тілдерін оқыту, қазақ тілін оқыту әдістері, ұялы қолданбалар.

Аннотация

С.К. Қожжахмет¹, Е.П. Макашев¹, Қ.С. Дальбекова², А.К. Исакова²

¹*Казхский национальный университет имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан*

²*Университет международного бизнеса, г. Алматы, Казахстан*

РАЗРАБОТКА МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ ИЗУЧЕНИЯ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

В ходе исследования было разработано мобильное обучающее приложение. Использование мобильного приложения - ключевой инструмент для улучшения знаний пользователей. Приложение помогает пользователям учиться без учителя в свободное время. Приложение создано с использованием интегрированной среды программирования Xcode. Дополнительная викторина включает в себя множество функций, таких как чтение, грамматика, глаголы и проговаривание текста. Это будет большим подспорьем для пользователей, которые хотят больше выучить казахский язык. Казахский язык стремительно развивается. Поэтому темпы изучения казахского языка растут день ото дня.

В настоящее время выгодно использовать мобильные приложения, связанные с дистанционным обучением. Приложение помогает изучать казахский язык в любое время и в любом месте. Грамматика казахского языка сложнее других языков. Имея это в виду, каждый раздел приложения описывает правила 1-2 грамматик. В конце каждого раздела находится набор словарей для ускорения построения предложений пользователем. То есть пользователь, прошедший все разделы, владеет казахским языком на высоком уровне.

Ключевые слова: казахский язык, обучение иностранным языкам, методы изучения казахского языка, мобильные приложения.

Abstract

DEVELOPMENT OF A MOBILE APPLICATION FOR LEARNING THE KAZAKH LANGUAGE

Kozhakhmet S.K.¹, Makashev E.P.¹, Dalbekova K.S.², Iskakova A.K.²

¹*Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty*

²*University of international business, Almaty, Kazakhstan*

During the research, a mobile educational application was developed. Using a mobile app is a key tool for improving user knowledge. The app helps users to study without a teacher in their free time. The app was built using the Xcode IDE. The optional quiz includes many features such as reading, grammar, verbs, and speaking. This will be of great help for users who want to learn more Kazakh. The Kazakh language is developing rapidly. Therefore, the pace of learning the Kazakh language is growing day by day.

Currently, it is beneficial to use mobile applications related to distance learning. The application helps to learn the Kazakh language anytime, anywhere. The grammar of the Kazakh language is more complex than other languages.

With this in mind, each section of the appendix describes the rules of 1-2 grammars. At the end of each section there is a set of dictionaries to speed up the construction of user sentences. That is, the user who has passed all the sections speaks the Kazakh language at a high level.

Keywords: kazakh language, foreign language learning, language learning techniques, mobile apps.

Кіріспе

Қазіргі қоғамның дамуы бүкіл әлемде ақпараттың таралуын қамтамасыз ететін, адамзаттың барлық саласында маңызды рөл атқаратын ақпараттық технологиялардың ықпалында. Ақпараттық технологиялар лингвистика саласымен тығыз байланысты. Бұрын ақпараттық технологиялар шетел тілін оқыту үшін қажет емес болса, енді лингвистер, мұғалімдер үшін бұл саланы білу өте маңызды. Тілдік емес мамандықтардың студенттері мен оқушыларына шет тілін оқыту көптеген мәселелерге тап болады. Бұл проблемалар әрі техникалық, әрі педагогикалық болып табылады. Атап айтқанда, коммуникативті дағдылар мен грамматикалық заңдылықтарды дамыту үшін уақыт қажет. Шешімдердің бірі – қосымша электрондық оқыту жүйелерін, мысалы, мобильді қосымшаларды қолдану. Шамамен 1,5-1,6 млрд мобильді құрылғылар бар, бұл жұмыс үстелінен үш есе көп. Мобильді құрылғылар техникалық тұрғыдан жылдам дамып келеді. Бұл Интернет арқылы ақпарат алуға жақсы құрал, бірақ бұл мүмкіндікті барлығы бірдей қолдана бермейді [1].

Қазіргі кезде смартфондар мен планшеттерді пайдалану сабақтары кең таралған. Бүгінгі таңда қазақ тілін оқытудың көптеген әдістері интерактивті және мобильді технологияларды қолдану арқылы өткізіледі. Олар жоғары ақпараттық мазмұнды, көрнекілікті, оқу қарқындылығын және белсенділікті ынталандыруды қамтамасыз етеді. Мысалы, мобильді құрылғылардың көмегімен қазақ тілін үйрену – бұл көптеген адамдар арасында танымал болып отырған қазақ тілін үйренудің жылдам, оңай қол жетімді, көңілді тәсілі. Әдетте, бұл қосымшалар үздіксіз оқытуды көздейді. Мобильді құрылғы әрқашан қолыңда болғандықтан, сіз кез-келген уақытта оқу курсың оңай жалғастыра аласыз. Сондай-ақ, тілдерді үйренуде лингвистикалық лабораториялар кеңінен қолданылады. Олар қазақ тілінің кез-келген дағдыларын: оқу, тыңдау, сөйлеу, грамматика, сөйлеу мәдениетін игеру мүмкіндіктерін кеңейтеді. Сонымен қатар, сөйлеуді көбейту құралдары - электрондық сөздіктер, аудио және видео курстар кеңінен қолданылады [2].

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе мынаны қорытындылай аламыз: мобильді тілдік қосымшалар қазақ тілін үйрену үдерісін жеделдетіп, жақсарта алады. Сондай-ақ, олар тұрақты тілдік үлгілерді, қарым-қатынас дағдыларын, қазақ тілі грамматикасы ережелерін дамытуға көмектеседі. Лингвистикалық емес мамандық студенттері мен мектеп оқушыларының және де кез-келген адам қазақ тілін оқытуда осындай мобильді қосымшаларды қолдануы тілді оқу сапасын едәуір жақсарта алады [3]. Ұялы телефондар, смартфондар, планшеттік компьютерлер адамның сандық өмірінің басты бөлігіне айналады. Қолда бар мәліметтерге сәйкес, соңғы бес жыл ішінде компьютерлер мен мобильді ақпараттық технологияларды (МІТ) қолдана алатын жасөспірімдер саны шамамен он есеге артқан. Қазіргі уақытта барлығында мобильді құрылғылар бар, бұл кез-келген ақпаратқа, атап айтқанда білім беру түріне қол жетімді құрал. [4]. Бұл тақырып Е.В. Вульфович, И. Голицын, Н.Л. Половникова, Н.В. Самохин – зерттеушілер кезінде қозғалған болатын. Бұл проблемамен К.Бетти, В.М. Фрэнк, С.Фрейник, Д.Ричардсон [5] және басқалары – сияқты шетелдік зерттеушілер айналысқан. «Шетел тілі» пәнін мобильді құрылғыларды қолдану арқылы зерттеу – бұл смартфондар мен планшеттік компьютерлердің көптеген қолданушылары арасында танымалдылыққа ие болып отырған салыстырмалы түрде жаңа әдіс [6]. Қазақ тілін (KL) оқыту үдеріс үздіксіз болады деп болжайды, демек, технологиялар көмегімен гаджеттерді қолдана отырып оқыту мобильді технологияларға еркін қол жеткізу жиынтығы үшін оқытудың сапасы мен қарқындылығын арттыруға көмектеседі. Сонымен, шет тілді оқытудың көптеген әдістері бар, атап айтқанда, оқу материалының жоғары ақпараттық сыйымдылығын қамтамасыз ететін, оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыратын, сабақтың көрнекілігін, оны жүзеге асырудың интенсивтілігін, даралануын және саралануын қамтамасыз ететін ақпараттық технологиялар мен техникалық құралдарды қолдану.

Қазақ тілін зерттеуге бағытталған танымал мобильді қосымшалардың қатарына Soyle.kz қосымшалары, ситуациялық қазақ қосымшалары, Qazaq App, жаңадан бастаушыларға арналған қазақша, Оян және т.б. жатады Soyle.kz қосымшасы – бұл толыққанды әдеби және ауызекі сөйлеуге үйрететін толыққанды курс. Soyle дұрыс айтуға, сөйлемді дұрыс жазуға үйретеді. Дайын сөйлеу жағдаяттарының көмегімен сіз өзіндік диалогтар, монологтар құра аласыз, өз ойларыңызды ауызша және жазбаша түрде еркін жеткізе аласыз [7].

Тілді нөлден үйренгісі келетіндерге арналған «Қазақ тілі жаңадан бастаушыларға арналған» білім беру мобильді қосымшасы. Қолданба – бұл оқулық және аудио курстар. «Қазақ тілі жаңадан бастаушыларға» грамматика мен фонетиканы зерделеуді, білімді оңай тексеруді, дыбыс шығаруды жаттықтырушыны, бағдарламалық материалды кәсіби студияға дубляждауды және тілашарды қосады. Оуап қосымшасы – әдеби кітаптарды оқу арқылы қазақ тілін үйренуге арналған қосымша. Оуап сізге табынушылық туындыларды оқуға және белгісіз сөздерді тікелей аударуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, пайдаланушылар мәтінге өздерінің аудармаларын қосу мүмкіндігіне ие [8].

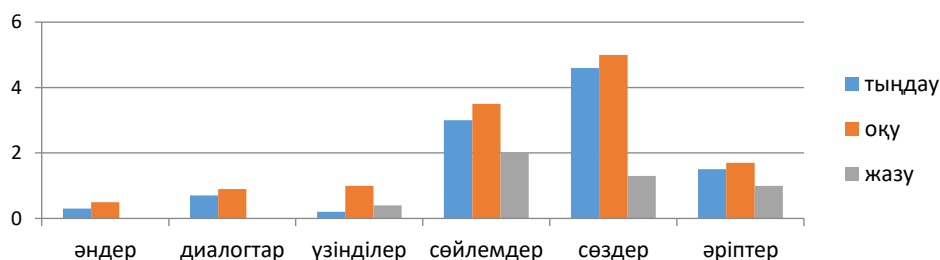
Қазақ қосымшасында тілді оқытудың арнайы әзірленген әдістемесі қолданылады. Сөздік қорын көбейтумен қатар, Қазақ App Қазақстанның қалалары мен қызықты қазақ батырлары туралы қызықты фактілерді баяндайды. Оқу барысында пайдаланушыны байқауға қатысу арқылы Қазақстан қалаларын бағындыруға шақырады. Қанат Тасибековтің «Ситуациялық қазақ» кітабының электронды нұсқасы. Кітап өмірдің әртүрлі аспектілері туралы әңгімелейтін тарауларға бөлінген: отбасы, мінез, мұра. Осылайша, мобильді құрылғыларды қолдана отырып қазақ тілін оқытуды ұйымдастырудың ұсынылған тәсілі бұрыннан қалыптасқан шет тілді техникалық құрылғыларды қолданудың дәстүрлерін жалғастырып қана қоймай, оларды мобильді платформалардың жаңа мүмкіндіктерін қолдану арқылы кеңейтеді [9].

Зерттеу әдістемесі және нәтижелері

Қазіргі заманда талап бойынша адамға бір тілді ғана білу жеткіліксіз. Сол себепті басқа тілді үйренуге тура келеді. Адамдар басқа тілді жылдам әрі жетік меңгергілері келеді. Осы талаптардың тууына байланысты басқа тілді меңгеру үшін мобильдік қосымшалардың көптеген түрлері пайда бола бастады. Мобильдік қосымшаның тиімділігі қай уақытта, қандай жерде болсын пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл уақытты тиімділеуге және қысқа мерзім ішінде басқа тілді меңгеріп шығуға мүмкіндік береді. Жаңа ақпараттық технологиялар оқу үдерісінің бір бөлігіне айналады. Қазақ тілі сабақтарында мобильді құрылғыларды пайдалану-жаңа тәсілдер мен стандартты емес шешімдерді талап ететін әдістемедегі өзекті бағыт. Осыған байланысты қазақ тілін оқытуда мобильді технологияларды қолдану әдістемесін дамыту қажеттілігі пайда болды. Бұл мәселені шешу қазақ тілін тілін үйрену үшін түрлі мобильді қосымшаларды қарастыру және оқушылардың оларды пайдалану мүмкіндіктерін талдау. Мақсат пен гипотезаға сәйкес зерттеудің келесі міндеттері анықталды:

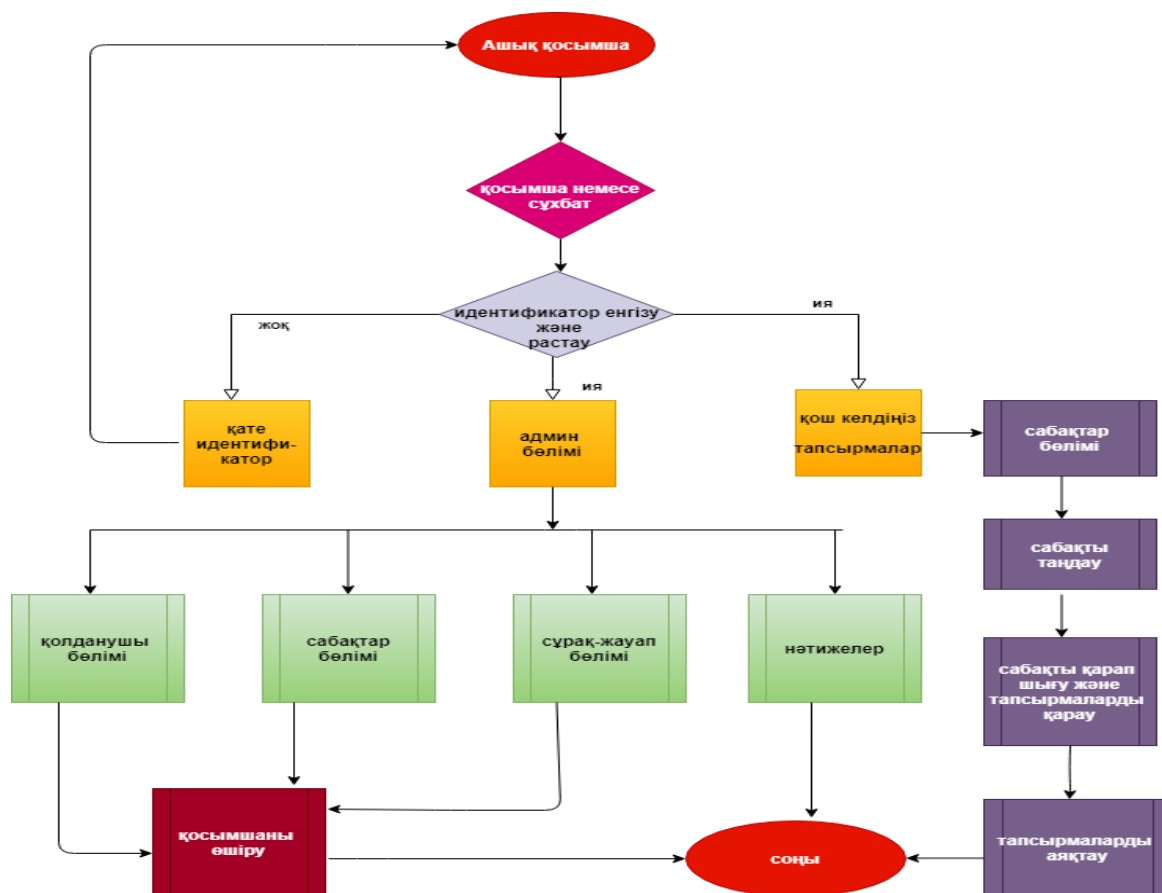
1. қазақ тілін оқытуды ұйымдастыруға мобильдік қосымшаларды енгізу ерекшеліктерін сипаттау;
2. мобильді қосымшалардың ерекшеліктерін және олардың білім беру үдерісіне әсерін анықтау;
3. қазақ тілінің лексикасы мен грамматикасын оқыту тәсілі ретінде мобильді қосымшаларды қарастыру;
4. мобильді құрылғыларды практикалық пайдалану мүмкіндіктерін талдау.

Жазу – бұл тыңдау мен оқумен салыстырғанда аз қолданылатын дағды. Ашық оқиғалар сирек кездесетін, ал жазбаша немесе ауызша өндіріс әдетте өте қарапайым моносиллабтық сөздермен шектелетін, бұл қолданбаға кірісті оңай бағалауға және түзету кері байланысын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді (1-сурет).

Сурет 1. Пайдаланушының өзара әрекеті - тыңдау, оқу және жазу

Блок-схема – бұл қолданбалы жүйенің, функциялардың графикалық көрінісі болып табылады. Ол қосымшаны әзірлеу бүкіл жүйенің дизайны яғни жол картасы ретінде қызмет етеді. Төменде жүйені қамтитын қосымшаның блок-схемасы көрсетілген. «Ашық қосымшадан» бастап пайдаланушыға арналған бірнеше опцияны көрсетуге дейінгі функциялар толық сипатталған (2-сурет).

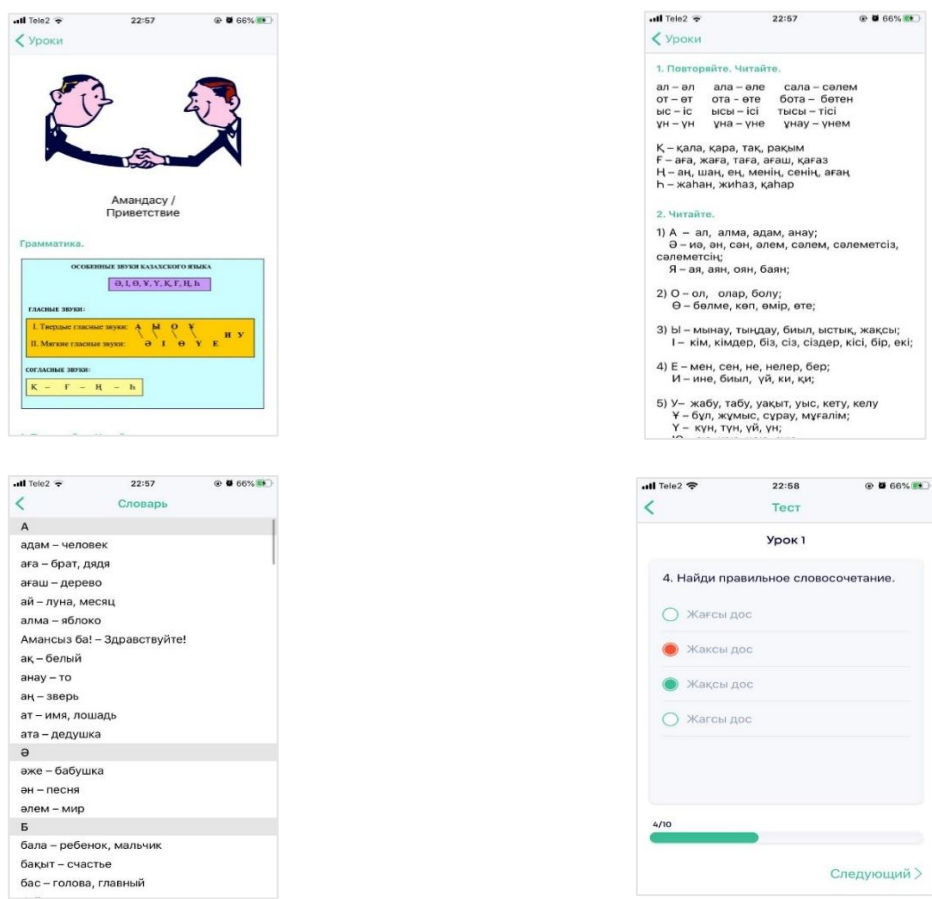
Сурет 2. Мобильді қосымшаның блок-схемасы

Блок-схемада сипатталғандай қосымша бірнеше бөлімдерден тұрады. Бөлімдер бір-бірінен ережелер мен тапсырмалардың күрделілігіне байланысты ерекшеленеді. Әрбір бөлім ережелермен тапсырмалар және сөздіктерден тұрады. Сонымен қатар, әрбір бөлім соңында тест тапсырмалары бар. Тест тапсырмаларын орындау арқылы қолданушы өзінің деңгейін біле алады. Сөздіктерде сол бөлімде қолданылған сөздердің аудармалары жазылған. Осылайша, қолданушы оңай сөздерден бастап, сөздік қорын толықтырды.

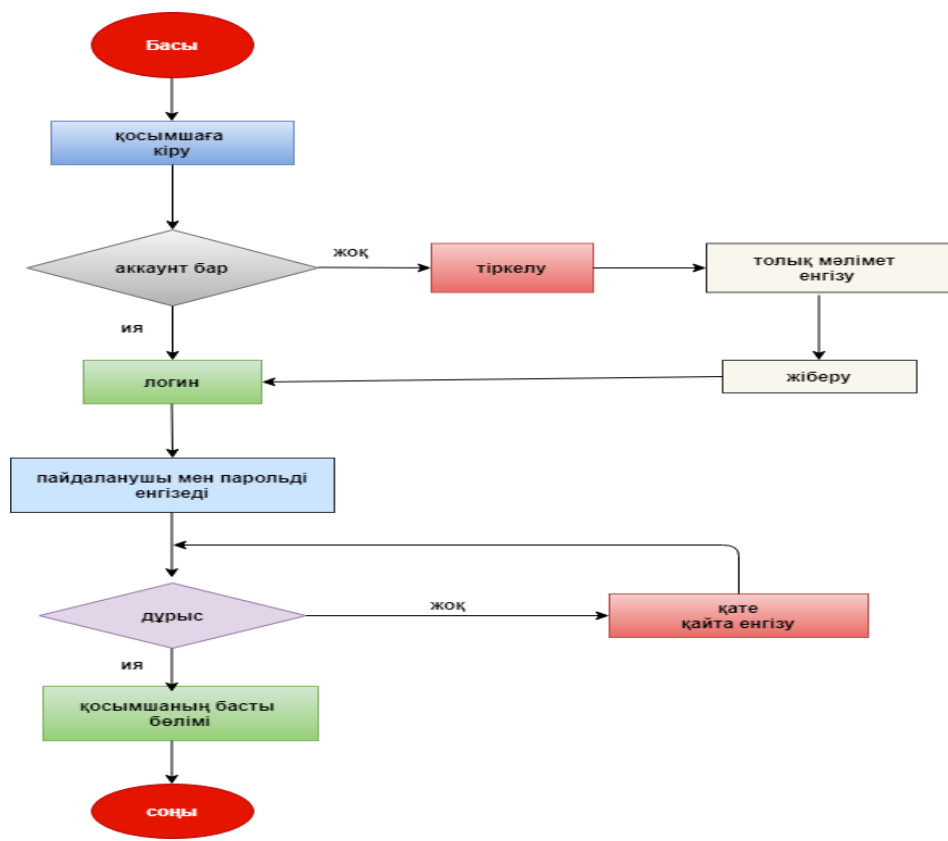
Қолданушыдан кейінгі деңгейлерге өту үшін алдыңғы бөлімдегі тапсырмаларды қарастыруын талап етілмейді. Демек, кез-келген бөлімді ашу арқылы, берілген ережелерді қарастырып, тест тапсырмаларын орындай берсе болады. Бұл қосымша орыс тілін жетік білетін, қазақ тілін үйренгісі келген қолданушыларға арналған. Сол себепті ереже, тапсырма және тесттердің мазмұндары орыс тілінде жазылған (3 - а, ә, б, в сурет).

Блок-схемада сипатталғандай мобильді қосымшаның құрылымы кез-келген қолданушыға қолайлы. Қолданушы әрбір бөлімді қарастыру барысында, сабақтың соңында сөздікті жаттауға міндетті. Себебі, тест тапсырмаларында жаңа сөздердің аудармалар міндетті түрде сұралады. Кіру және тіркелу іс-әрекеттері қосымшаны қолданудың алғашқы қадамдары. Ол үшін қосымшаны ашып, пайдаланушы аты мен құпия кілтін береді. «Кіру» қосымшасын түрткеннен кейін сервермен байланысып, мәліметтердің дұрыс толтырылғаны тексеріледі.

Тіркелген қолданушы тек сабақтар бөліміне өте алады және енгізген мәліметтер қате болған жағдайда қайта түзетулер енгізе алады (4-сурет).

Сурет 3. Мобильді қосымшаның бөлімдерінің мазмұны

Сурет 4. Тіркелу және қосымшаға кіру блок-схемасы

Қорытынды

Тұтастай алғанда, тіл үйрену үшін ең жаңа технологияны қолдануға тамаша мүмкіндік бар; біз коммерциялық қосымшалардың интеллектуалды дизайнына көп көңіл бөлуді ұсынамыз. Контексттелген, түпнұсқалық жазбаша енгізу арқылы, пайдаланушылар жеке сөздер мен негізгі лексикадан гөрі көбірек өңдей бастайды. Оқытудың адаптивті мүмкіндіктерін қосу коучинг барысында жеткізілген мазмұн жағынан да, кері байланыс арқылы да жеке тәжірибені қамтамасыз етеді. NLP технологиялары жазбаша мәтінді дәл тануға мүмкіндік береді.

Мұндай жобалау әдістемесі студенттерді үйренгісі келетін тілде коммуникативті қарым-қатынас жасауға үйретудің түпкі мақсатымен шынайы тілді қолдануға үйретеді. Осылайша, тілдік білім беру технологиялары лингфондық кабинеттерде қалдырылған және біздің қазіргі тілдік қабілет пен игеру туралы түсінігімізді көрсететін коммуникативті, тұтас модельге көшкен бихевиористік стильдегі нұсқаулардан өте алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М.: Академия, 2002. – С. 272.
- 2 Вульфович Е.В. Роль мобильного обучения в оптимизации преподавания иностранных языков / Е.В. Вульфович // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. - 2014. - №6 (91). - С. 161-164.
- 3 Голицына И.Н. Мобильное обучение как новая технология в образовании / И.Н. Голицына, Н.Л. Половникова // Образовательные технологии и общество. - 2011. - С. 241-252.
- 4 Дедова О.В. О языке Интернета / О.В. Дедова // Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. - 2010. - №3. - С. 25
- 5 Адкинс, С. С. (2008). Рынок продуктов и услуг для мобильного обучения в США: 2008-Прогноз и анализ на 2013 год. Окружающий взгляд, 5.
- 6 Бахман, Л. Ф., Палмер, А. С. (1996). Языковое тестирование на практике: проектирование и разработка полезных языковых тестов. Оксфорд, Великобритания: Издательство Оксфордского университета.
- 7 Блит, К. (2007). Конструктивистский подход к грамматике: учить учителей учить аспект. Журнал современного языка, 81 (1), 50-66. Полученное из <http://www.jstor.org/stable/329160>.
- 8 Браун, Х. Д. (2007). Принципы обучения: интерактивный подход к языку педагогика. Уайт-Плейнс, Нью-Йорк: образование Пирсона.
- 9 Бёрстон Дж. Двадцать лет реализации проекта МОЛЛ: мета-анализ результатов обучения. 4-20. 2015

References:

- 1 Polat E.S. (2010) Novye pedagogicheskie i informacionnye tehnologii v sisteme obrazovaniya [New pedagogical and information technologies in the education system]. M.Akademiya, 272. (In Russian)
- 2 Vul'fovich E.V.(2014) Rol' mobil'nogo obuchenija v optimizacii prepodavaniya inostrannyh jazykov [The role of mobile learning in optimizing the teaching of foreign languages]. E.V. Vul'fovich. Izvestija Volgogradskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. №6 (91), 161-164. (In Russian)
- 3 Golicyna I.N. (2011) Mobil'noe obuchenie kak novaja tehnologija v obrazovanii [Mobile learning as a new technology in education]. I.N. Golicyna, N.L. Polov-nikova. Obrazovatel'nye tehnologii i obshhestvo, 241-252. (In Russian)
- 4 Dedova O.V. O jazyke Interneta [About the language of the Internet]. O.V. Dedova. Vestnik MGU. Ser. 9. Filologija. №3,25. (In Russian)
- 5 Adkins, S. S. (2008). Rynok produktov i uslug dlja mobil'nogo obuchenija v SShA [Mobile learning products and services market in the United States]: 2008-Prognoz i analiz na 2013 god. Okruzhajushhij vzgljad, 5. (In Russian)
- 6 Bahman, L. F., Palmer, A. S. (1996). Jazykovoje testirovanie na praktike: proektirovanie i razrabotka poleznyh jazykovyh testov [Language testing in practice: Designing and developing useful language tests. Oxford]. Oksford, Velikobritanija: Izdatel'stvo Oksfordskogo universiteta. (In Russian)
- 7 Blit, K. (2007). Konstruktivistiskij podhod k grammatike: uchit' uchitelej uchit' aspect [The constructivist approach to grammar: educating teachers on this aspect. Journal of Modern Language]. Zhurnal sovremennogo jazyka, 81 (1), 50-66. Poluchennoe iz <http://www.jstor.org/stable/329160>. (In Russian)
- 8 Braun, H. D. (2007). Principy obuchenija: interaktivnyj podhod k jazyku pedagogika. Uajt-Plejns, N'ju-Jork [Principles of teaching: an interactive approach to the language of pedagogy. White Plains, New York]. Obrazovanie Pirsona. (In Russian)
- 9 Bjorston Dzh. (2015) Dvadcat' let realizacii proekta MOLL [Twenty Years of the MALL Project]: meta-analiz rezul'tatov obuchenija. 4-20. (In Russian)